

شاید در نگاه نخست این **تئاتر است که راهی برای رونق بیشتر آمد و شد نوجوانان و جوانان به مساجد هموار** کرده است اما حقیقت آن است که مسجد از دیرباز برای نوجوان و جوان ایرانی پناهگاهی بوده تا در دل امن آن رشد کند و کمال یابد. توان و گنجایش لا یتناهی مساجد در جلد نسل امروز به قدری است که تئاتر برای زنده ماندن راهی جز تکیه بر آن ندارد و چه تکیه گاهی محکم تر و مطمئن تر از حریم امن مسجد.

■ ■ ■

مسجد؛ تعالی هنر اسلامی است که در طول تاریخ میزبان کمال و تمام هنر مسلمانان بوده و است. از سادۀ ترین مساجدی که نخستین آن با ایده و به دست حضرت محمد(ص) ساخته و بر پا شد تا مجلل ترین و زیباترین های آن که در شهرهای سنتی ایران مثل یزد و اصفهان به هنر اساتید ما میا شد. در روز گاری مسجد همه امور اجتماعی هر دیاری را مدیریت می کرد و مبدأ و مقصد هر گونه اجتماعات مردمی بود. رفته رفته با تغییرات شیوه زندگی عمومی مردمی و مدیریت شهری به خصوص در ایران، این ظرفیت از مساجد گرفته یا کمرنگ شد تا جایی که تنها به نمازخانه هایی محدود تبدیل شد.

اما گروهی از هنرمندان جوان تئاتر با روحیه و نگاهی مذهبی و دینی به دنیای پیرامون خود مانع از تبدیل دائمی و راكد مساجد به صرفا نمازخانه های خلوت شدند. بار دیگر در پای زنده یاد فرح الله سلحشور در میان نام هنرمندان تئاتر مسجدی دیده می شود و خاطره اجرای تئاتری با موضوع ایوب پیامبر(ع) در حضور مقام معظم رهبری زنده می شود. آنجا که رهبر انقلاب با خطاب قرار دادن سلحشوری می گوید: «من که آخوندم و این همه در زندگی پیامبران مطالعه کرده ام، بعد از این نمایش تو، معرفت و ارادتم به حضرت ایوب بیشتر شد و این خاصیت هنر است که دانسته های ذهنی را به صورت ملموس در اختیار آدم می گذارد.»

■ **آیا تئاتر زنده می ماند؟ یا بچه های مسجد، آری**

خاطره اجرای این تئاتر در حضور رهبری به سال ۱۳۷۰ و ۳۳ سال پیش مربوط می شود و بیش از آنکه تئاتر بچه های مسجد مطرح باشد اجرای تئاتر با هنر بچه مسجدی ها بر جسته بود. هنر بچه مسجدی هایی مثل سید مرتضی آوینی که دو سال بعد از اجرای این نمایش در مسیر هنر بچه مسجدی ها و ثبت تاریخ حماسه های رزمنده های هشت سال دفاع مقدس به شهادت رسید. آوینی در مقاله ای با عنوان «آیا تئاتر زنده می ماند؟» می گوید: «و از جانبی دیگر، حتی آنجا که به تبع سلیقه روز، تئاتر ما نیم نگاهی از سر عنایت به فرهنگ ایرانی انداخته، باز هم نگاه او آنگونه است که یک سیاح با مستشرق غربی به ایران می نگرد. چنین تئاتری نمی تواند با مردم مخاطب کند و تا چنین باشد، تئاتر محضری است که مرگ را انتظار می کشد. اما بچه مسجدی های هم نسل آوینی مانع از مرگ تئاتر می شوند، چرا که از شیوه های گوناگون آن به نفع تعالی انسانی و به بیانی دیگر آن را مصداقه به مطلوب انقلاب اسلامی می کنند. هم نسل های آوینی تعریف تازه ای از تئاتر می کنند و آن را در راه مکارم اخلاقی انسانی به کار می گیرند که شاید ادامه راه پیامبر اکرم اسلام باشد که می فرماید: «ثُمَّ بَعَثْتُ لَأَتَمِّمَ مَكَارِمَ الْأَخْلَاقِ: من از آن جهت برانگیخته شدم که شرافت های اخلاقی را کامل کنم»

فعالیت های هنر دینی هنر مندانی چون سلحشور و آوینی به جایی می رسد که جریان تئاتر بچه های مسجد اوخر دهه ۶۰ شمسی در دل حوزه هنری انقلاب اسلامی جوانه می زند و کم کم بال و پر می گیرد و جشنواره های سراسری آن را همین نام برپا می شود. جشنواره هایی که در سال های ابتدایی برگزاری خود در تهران آغاز به کار می کند و سپس دبیر خانه مر کزی آن به قم منتقل می شود و هنر مندانی همچون سید حسین فدایی حسین، محمدرضا آزاد، حسین پارسایی، کاظم نظری، کوروش زارعی و بسیاری از بچه مسجدی های تئاتر به اداره آن می پردازند. این جشنواره ها ۱۱ دوره بر گزار می شوند و سپس در اثر تغییرات مدیریتی توقفی طولانی می کنند تا اینکه با آغاز مدیریت محسن مومنی شریف به عنوان رئیس حوزه هنری انقلاب اسلامی و آغاز مدیریت کوروش زارعی در مر کز هنر های نمایشی حوزه هنری می شود. دفتر تئاتر مردمی بچه های مسجد در سال ۱۳۹۵ راه اندازی می شود. زارعی در همان سال در گفت و گو با رسانه ها عنوان می کند: «تئاتر بچه های مسجد در گذشته ای نه چندان دور در اواخر دهه ۷۰ یخش مهمی از حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی به حساب می آمد، دفتری که البته تعریف های متفاوتی با شرایط امروزی آن داشته، چرا که تمرکز اجرایی در آن دوره روی اجرای صحنه ای آثار دینی بوده و البته حضور هنرمندان حرفه ای نقش بسزرا در آن داشته است.»

■ **فراز و نشیب های تئاتر بچه های مسجد در دور جدید فعالیت**

تئاتر بچه های مسجد با راه اندازی این دفتر و تغییر عنوان و شیوه برگزاری



تئاتر به مدد مسجد زنده می ماند

پانزدهمین جشنواره تئاتر بچه های مسجد مردمی بودن این رویداد را به نمایش گذاشت



جشنواره تئاتر مردمی بچه های مسجد در گام پانزدهم، مردمی بودن خود را در بالاترین شکل ممکن محقق می کند و با میهمانی خود در باقی یزد و امامزاده عبدالله (ع) آن شهر جریان هنر مسجدی را به میان مردم می آورد و پشه نمایش می گذارد. شهر کویری باقی یزد با نخلستان های انبوه در روز های برگزاری این جشنواره میزبان نوجوانان و جوانان علاقه مند به تئاتر از سراسر کشور بود



به عنوان رئیس کنونی حوزه هنری انقلاب اسلامی توقف پیشه آمد را به فرصتی تبدیل کرد تا با طراحی و اجرای سند چشم انداز بلند مدت ۹ ساله ای همراه با برگزاری چند رویداد آموزشی و تولیدی متن مناسب، اردیبهشت ۱۴۰۳ به میزبانی باقی یزد پانزدهمین دوره خود را برگزار کند. جشنواره تئاتر مردمی بچه های مسجد در گام پانزدهم، مردمی بودن خود را در بالاترین شکل ممکن محقق می کند و با میزبانی خود در باقی یزد و امامزاده عبدالله(ع) آن شهر جریان هنر مسجدی را به میان مردم می آورد و به نمایش می گذارد.

■ **جشنواره ای که از نگاه و اندیشه مسجدی برمی آید**

شهر کویری باقی یزد با نخلستان های انبوه در روز های برگزاری این جشنواره میزبان نوجوانان و جوانان علاقه مند به تئاتر از سراسر کشور بود و اینگونه یک ایران را در خود جای داد تا جریان تئاتر بچه های

دوشنبه ۱۶ مهر ۱۴۰۳ | ۳ ربیع الثانی ۱۴۴۶ |

بی آرایش است. از جمله این هنرمندان می توان به زنده یاد علی سلیمانی اشاره کرد که زندگی شخصی و زندگی شغلی و حرفه کاری خود را مدیون و مرهون مسجد می دانست. مسجد در حالی تحقق معجزاتی را برای هر جامعه ای فراهم می آورد که بسیاری از نسل امروز آن را تنها سجده گاه عبادت های تکلیف دینی می دانند اما جریان تئاتر بچه های مسجد واضح بیان می کند این بنا مسجد گاه همه امور اجتماعی است تا جایی که می توان در آن از ابزار غربی و غیر ایرانی مثل تئاتر برای پیمایش روحی مردمی بهره برد.

پانزدهمین دوره این جریان پر جنب و جوش در حالی شکل می گیرد و به مرحله اجرای نهایی می رسد که برخی آثار راه یافته آن از شهر های دور افتاده و ناشناخته کشور آمده بودند. به عنوان مثال نمایشی با عنوان «ایلا» از شهر «گوجان» شهرستان فارسان استان چهارمحال و بختیاری به مرحله نهایی جشنواره راه یافته بود که شاید هنرمندان آن تاکنون فرصت حضور در رویدادی رسمی و ملی را نیافته بودند. این نمایش با روایت زندگی مادر شهیدی به نام «ایلا» و خدادهای اجتماعی پیرامون خانواده شهدا را بیان می کند و با ارتباط گیری خوب با مخاطب عام در اجرا از تأثیر گذاری حداکثری خود روی آنها بهره می برد.

■ **تئاتر بچه های مسجد رویه ای دو سویه میان هنر مند و مردم دارد**

حضور پر شور و اشتیاق نوجوان و جوانان علاقه مند به هنر های نمایشی در قالب گروه های تئاتری بچه های مسجد از یکسو به جذابیت های این رویداد فرهنگی و هنری می انجامد و از سویی دیگر همین حضور از جانب هم نسل و هم سن های خودشان برای تماشای آثار به دلربایی این رویداد منجر می شود. کاری که تئاتر بچه های مسجد طی هر گزار ی رویدادهای منطقه ای و در نهایت مرحله پایانی خود می کند؛ درگیری همه اقشار جامعه با هنر ی به نام تئاتر با موضوعاتی از جنس خودشان است. تئاتر بچه های مسجد یک رویه دو سویه میان هنر مند و مردم دارد تا جایی که نمی توان مرز بین آنها ترسیم کرد، چرا که هنر مندان و مخاطبانش در یک جبهه فرهنگی واجتماعی قرار دارند و برای خدمت به یکدیگر تلاش می کنند. گواه این گفته را می توان در تلاش و کمک کودکان، نوجوانان، جوانان و حتی پیر مرد های باقی حاضر در امامزاده عبدالله(ع) برای آماده سازی هر اجرای نمایش دید. این مردم خونگرم در روز برپایی اختتامیه جشنواره نیز همین گونه خودجوش پای کار بودند و از هر گونه همراهی دریغ نکردند.

از دیگر ویژگی های تئاتر بچه های مسجد عدم التزام به طراحی صحنه پیچیده یا طراحی لباس پر برق و برق است و این نکته مدنظر هیئت داور ی در اودار گذاشته و کنونی آن بود که هر گروه باید با خلاقیت تمام از ساده ترین و پر کاربردترین شیوه های ممکن در میزانش ها و طراحی های موجود بهره ببرند تا مفاهیم مورد نظر خود را به مخاطب ارائه کنند. یکی از موفق ترین نمایش های این دوره از جشنواره تئاتر بچه های مسجد در این زمینه نمایش «ایران» بود که از مسجد حضرت ولیعصر(عج) استان البرز آمده بود. «ایران» که به کارگردانی شایان فلاحیان جایزه و نشان ویژه استاد سلحشور را دریافت کرد به روایت هفت حماسه از ایستادگی و مقاومت مردم ایران مقابل دشمن پرداخت. این نمایش با ساده ترین شکل ممکن، مفاهیم و جرفه ایی متفاوت و تغییر تاریخ های گوناگون را بیان و قصه خود را بازگو می کرد.

جشنواره پانزدهم تئاتر بچه های مسجد کیفیتی را در آثار اجرایی خود ارائه داد که حاصل تلاش های آموزشی و پایه ای هر مرکز هنر های نمایشی حوزه هنری طی چهار سال گذشته است. اما این تمام ماجرای بهبود کیفی تئاتر بچه های مسجد نیست، چرا که آنچه به چنین رویدادی رونق و پویایی داده، مغناطیس نهفته در ماهیت وجودی مسجد و تقدس دلکش آن است. رابطه متقابل نسل نوجوان و جوان با نیروی پر صلابت و گیرای معنوی مساجد به برقراری رویدادی منسجم و پر قدرت بدل می شود که هر بیننده ای را به سوی خود می کشاند و آن را در آغوش محبت عرفانی غرق می کند. چنین وضعی شرایطی را فراهم می کند تا نوهنران تئاتری بچه های مسجد از دانشی دراماتیک توأم با روح ذاتی الهی بهره ببرند و هر مکانی را در محله و موضوع به عنوان خانه خدا تلقی کنند و فعالیت های دینی و هنری خود را پیگیر شوند.

■ **ختم کلام...**

ختم کلام این است که شاید در نگاه نخست این تئاتر است که راهی برای رونق نمایشنامه برپا می شود و نوجوانان و جوانان به مساجد هموار کرده است اما حقیقت آن است که مسجد از دیرباز برای نوجوان و جوان ایرانی پناهگاهی بوده تا در دل امن آن رشد کند و کمال یابد. توان و گنجایش لا یتناهی مساجد در جلد نسل امروز به قدری است که تئاتر برای زنده ماندن راهی جز تکیه بر آن ندارد و چه تکیه گاهی محکم تر و مطمئن تر از حریم امن مسجد.

فقط خودم

ماجرای یک نمایش کودکانه و تلنگری برای تک فرزندی



مشاهده کردم نشان از رضایت تماشاگران دارد و گویای این است که هدف و مدل اجرای نمایش به خوبی محقق شده است.

وی در پایان اظهار داشت: من از فکر خوب حوزه هنری کودک و نوجوان برای تولید چنین آثاری تشکر می کنم و این نویدبخش اتفاقات خوبی است، چرا که اساتید دیگری هم در این زمینه در حال تولید اثر هستند و جریان نمایش کودک و نوجوان به صورت جدی پیگیری می شود.

■ **نمایشنامه ای بر اساس یک آلبوم موسیقی**

مهدی سیمبر، نویسنده نمایش «فقط خودم» درباره روند ایده تا نوشتن نمایشنامه این اثر گفت: حوزه هنری، در راستای ایجاد فضای موسیقایی مناسب برای کودک به بهترین آهنگسازان کشور سفارش کار داد تا مجموعه آلبوم هایی تولید شود. بعد از اینکه آثار آماده شد تصمیم بر این شد برای این آلبوم های موسیقی، ابزار های محتوایی تهیه شود که مخاطب کودک و نوجوان از طریق آن، این موسیقی ها را دریافت کند و از



برای پذیرش یک فرزند دیگر در خانواده نیست، تا اینکه در یک سفر خیالی به سرزمین مورچه های وارد می شود که پر از خواهر و برادر است. در این سفر ماجراهایی برای او اتفاق می افتد که وقتی برمی گردد به نوعی روایت کرد و ذهنیتش نسبت به قبل، تغییر می کند.

جهانپا در ادامه بیان داشت: این نمایش دارای دو لایه مفهومی است. لایه اول آن برای بچه های است که تک فرزند هستند و در لایه زیرین زنگ خطری برای خانواده هایی است که همچنان تمایل دارند تک فرزند باقی بمانند.

این نمایش تلنگری به این پدر و مادر هاست که اگر این اتفاق بیفتد، بیشتر از همه بچه ها آسیب می بینند، چرا که خوب نیست بچه ها بنا به خواست والدینشان تنهایی را تجربه کنند و در بزرگسالی خواهر و برادری نداشته باشند. در حقیقت جریان نمایش از دوسو برای مخاطب خودش در حال اجرای یک کار هنری است.

جهانپا درباره بازخورد مخاطبان در چند روز ابتدایی اجرا گفت: آنچه من تا به امروز

محصولاتی که تولید شده، بهره مفیدتری ببرد.

وی ادامه داد: در جلسه ای که با مسئولان حوزه هنری درباره این آلبوم ها داشتیم، یک آلبوم انتخاب شد و ما بر مبنای موسیقی های این آلبوم، شروع به طراحی یک نمایش و تعریف یک نمایشنامه برپا می کردیم. گروه سنی کودک کردیم.

این نویسنده افزود: ما ملزم بودیم از اشعاری که در آهنگ های آلبوم به کار گرفته شده به صورت زنجیره ای استفاده کنیم تا از مفاهیمی که در هر اثر مستقل آلبوم وجود دارد به صورت واحد در یک معنا بهره برداری نشود. این امر، کار خیلی مشکلی بود اما در نهایت چیدمان این آثار و انتخاب یک موضوع مناسب و مبتلا به خانواده های امروز، به ویژه خانواده های تک فرزند انجام و این مجموعه کامل شد.

این نویسنده درباره گستره مخاطب نمایش «فقط خودم» گفت: نمایش در زمینه گروه مخاطب «ب» و «ج» تعریف شده، اما برای پدر و مادرها حامل پیام مهمی در زمینه فرزند پروری و داشتن فرزندان بیشتر است که خدا را شکر بعد از اجرای عمومی آن از بازخوردها این طور برآورد می شد که این مهم انجام شده است. هم کودکان از تماشای نمایش لذت می برند و هم پدر و مادرها از نمایش برداشت هایی دارند که دقیقاً مطابق پیش بینی است که ما برای اثر داشتیم.

■ **تماشاخانه**

پس از اتفاقات هفته گذشته در لبنان و اعلام عزای عمومی، اجرای نمایش برای چندروز متوقف شد ولی از ابتدای این هفته اجرای نمایش از سر گرفته شد و تماشاخانه ماه میزبان کودکان و خانواده های ایشان است.

ناز بلا نوروزی، اسدالله سراربان، نیما پسنسپنده، ایمان سیدی، مهر آن عبدالهیان و مهنا حیدری بازیگرانی هستند که در این اثر نمایشی در جایگاه بازیگر روی صحنه می روند و یسنا اسماعیلی نیز دیگر بازیگران این اثر است که برای نخستین بار حضور روی صحنه نمایش را تجربه می کند.

مهدی شریفی طراح صحنه، محبوبه سلطانی طراح لباس، رکسانا صادقی طراح گریم، آرمان مهریان آهنگساز، ناهید غفوری و یزدان منیریان مدیر صحنه، نازلا نوروزی دستیار کارگردان، علی نوروزیان عکاس، سحر بری رخ تصویرساز، سروش حیدری گرافیک و صالح غلامی مسئول روابط عمومی این نمایش هستند.